Оказіональні емоційно-експресивні утворення в драмі Марії Матіос “Щоденник страченої”

Мельник І.В.

План

1. Поняття оказіональності в сучасній українській літературній мові.
2. Специфіка утворення оказіоналізмів в драмі Марії Матіос “Щоденник страченої”.

Література

1. Колоїз Ж. Оказіональні утворення в романі Уласа Самчука “Марія ” // Мандрівець. – 2004. – № 1. – 34-37.
2. Колоїз Ж. Оказіональність / узуальність як концептуальна лінгвістична категорія // Українська мова. – 2006. – № 1. – С. 71-81.
3. Марія Матіос. Щоденник страченої. – Львів: ЛА “ПІРАМІДА”, 2005. – 192 с.
4. Мовчун Л. Народжене сьогоденням: Про зміни в лексиці сучасної української мови // Дивослово. – 2006. – № 7. – С. 43-45.

Література
(продовження)

5. Папіш В. Оказіональні фразеологізми в художній прозі закарпатських письменників // Науковий вісник Ужгород. ун-ту: Серія Філологія. – Вип. 9. – Ужгород, 2004. – С. 36-41.
6. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – 2 ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
7. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів української мови. – Запоріжжя, 2002. – 351 с.

Оказіоналізм (від лат. «випадковий») – незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення чи мовної норми, що існує лише в певному контексті, в якому воно виникло.

Розрізнення понять

Оказіоналізми	Неологізми
• не стають фактом загальнонародної мови; • створені з певною стилістичною метою у художніх творах;	• стають загально-вживаними; • виникають у різних функціональних стилях української мови;

Марія Матіос
“Щоденник страченої”

А що при спогляданні зафіксованого чорним по білому свого довгого і ***гостроштилевого*** *життя я знемагаю від страху, то в цьому, мабуть, немає нічого незрозумілого: іноді страх спогадів сильніший від повсякденних страхів .*

А як називається той, хто безкорисливо відриває від себе шматок серця?
Серцепошматовувач?

номінація з відповідним стилістичним відтінком;

переконання, що наявні мовні засоби є уже недостатніми для актуалізації в конкретній ситуації

Слова зі збагаченим, оновленим змістом

*«Вони, [лектори] довго й нудно тлумачили людям, зігнаним для такої оказії в клуб про те, що життя – це матерія, а матерія – **незникома** й незнищенна…»*

*«Перші дні я могла **незмигно** дивитися на кожну окрему квітку годинам, аж до очамріння»*

Семантичні афіксальні деривати, що походять від твірних слів префіксально-суфіксальним способом

«А «дворняжка» не може перевестися. Вона може хіба що ***одіамантитися*** *не розуміючи, що це їй все одно не поможе».*

Всі оті недолугі, надумані фантазії ***псевдописарчуків*** *про загробне життя – не що інше, як страх інших авторів перед майбутнім .*

Утворення нових слів за допомогою префікса-частки *не-*

«Спілкування я не позбавлена. То чому мене так мучить його ***не-присутність*** *біля мене»*

«У мене появився новий залицяльник – ***не-вимагальник****, тільки давальник по імені Л.Д.»*

«На щастя, ми з самого початку обгородили своє життя глухим частоколом мовчання і ***не-спілкування****, замкнувши на всі замки і ключі своє минуле й тутешнє життя»*

Лексико-семантичний спосіб творення слів (нове слово утворюється шляхом переосмислення лексичного значення твірного)

*«А «**дворняжка**» не може перевестися. Вона може хіба що одіамантитися не розуміючи, що це їй все одно не поможе».*

*«І я таки сука, бо, коли **впольований** мною чоловік хряснув дверима, я завила так, що жодна чотиринога не могла б зрівнятися».*

*«Страх, гидкий страх зашнурував мої уста навіки, але не відібрав спогаду про день, коли я підписала вирок живому **клубочкові,** видертому з мене неймовірно варварським способом» .*

- необхідна для комунікативного акту номінація;
- новотвори як експресивний засіб;
- підвищує інтерес, враження та виразність висловлюваного загалом;

(продовження)

«Я, звичайно, виборола би безумовну першість в умінні ***самокатуватися,*** *в умінні нав'язати муку насамперед тому, до кого по-сіамськи прив'язана моя душа».*

«Ці чортові забобони – заборони – перестороги – ***колінопреклонство*** *– страх, не відомо перед чим… Вони мені отруїли життя».*

Дякую за увагу!